

FORMY MUZYCZNE.

(Ciąg dalszy).

Formy pieśniowe wielkie czyli złożone.

Wielkie formy pieśniowe powstają przez zjednoczenie dwóch lub trzech małych form dwu lub trzyczęściowych. W pierwszym wypadku t. zn. przy jednoczeniu dwóch form małych (dwu lub trzyczęściowych) powstaje dwuczęściowa forma wielka (czyli złożona). W drugim wypadku t. zn. przy jednoczeniu trzech dwu lub trzyczęściowych form małych powstaje trzyczęściowa forma wielka (czyli złożona).

Dwuczęściowa forma złożona składająca się z dwóch form dwuczęściowych małych $\frac{A}{A} \frac{B}{C D}$ stwarza schemat bardzo luźny i w muzyce artystycznej tylko wyjątkowo używany (Chopin: Nokturn op. 15 № 13 *g-moll*). Natomiast często spotykamy tę formę w pieśniach tanecznych.

Trzyczęściowa forma złożona składa się z jednej części (pieśni małej) powracającej na końcu i odmiennej części środkowej. Te poszczególne człony są dwu lub trzyczęściowymi pieśniami małymi z tem, że człon środkowy niekoniecznie musi być we formie pieśniowej A B A.

Dawniej tę część środkową nazywano *triem*, o ile poszczególne człony były wobec siebie zamknięte (bez łączników).

Odmianą trzyczęściowej formy wielkiej jest specyficzna forma, która wykształciła się w symfonicznym menuecie i później przeszła do scherza. Nazywamy ją dlatego formą *scherzową*. Polega ona na tem, że poszczególne małe człony nie wprowadzają nowego materiału motywicznego, tylko zadowolają się przekształceniem czyli przetwarzaniem pierwszych motywów (stosunek przetworzeniowy).

W przeciwieństwie do małych form pieśniowych,

których zastosowanie samodzielne jest bardzo ograniczone, wielka pieśń trzyczęściowa jest formą w muzyce najczęściej spotykaną. Opanowuje ona prawie wyłącznie wszystkie starsze i nowsze typy taneczne, utwory zwane charakterystycznymi lub lirycznymi (nokturn, intermezzo i t. d.). Również powolne i taneczne części w cyklach sonatowych są przeważnie utrzymane w tej formie.

Podajemy kilka analiz trzyczęściowych form pieśniowych wielkich, jednak bez przykładów nutowych w całej rozciągłości, przyjmując, iż każdy interesujący się formami muzycznymi posiada najważniejsze dzieła literatury (Chopin: *Preludja*, Beethoven: *Sonaty fortepianowe*).

1. Analiza: Chopin Preludjum Des-dur (op. 28 № 15)

<p style="margin: 0;">A</p> <p style="margin: 0;">Trzyczęściowa forma mała, niewłaściwa typu 3-ciego.</p>	A	P	P	(septola w taktie czwartym jest odbitką generalną).		
	4	+	4			
	4	+	4	2	+ 1	(strzałka → oznacza odbitkę generalną). (dwutaktowe rozszerzenie jest dosłownym powtórzeniem taktu 7 i 8).
	P	+	N		(w ostatnim taktie D ² jako zakończenie i zarazem modulacja do <i>cis moll</i>)	

część środkowa

<p style="margin: 0;">B</p> <p style="margin: 0;">mała trzyczęściowa forma pieśniowa niewłaściwa typu 1-szego.</p>	a	:	4	+	4	(pozornie wygląda jak 4 + 4 w rzeczywistości w taktie 4 dysonansowa harmonja (opóźnienie do S) uniemożliwia powstanie wrażenia spoczynku).
	a1	4	+	4	:	
	a2	:	4	+ ¹	+	

Powrót części pierwszej reprzyza

A 4 + 2 + 2 + 2 (w N po takcie 6 dwutaktowe rozszerzenie przez jednogłosową linię opadającą).

część ta jest silnie skróconą.

Następuje Coda: 4

2. Analiza: Beethoven Scherzo z sonaty op. 26 As-dur

Pierwsza część została dokładnie zanalizowana w poprzednim wykładzie. Należy dokładnie zbadać; z łatwością stwierdzimy stosunek przetworzeniowy, a więc formę *scherzową*.

A	}	A P	P
		4 +	4
		B 4 +	4 + 6
Trzyczęściowa forma mała niewłaściwa typu 2-giego	}	A P	P
		4 +	4 + 2 + 1

Część środkowa. Beethoven nazywa ją *Trio*

B $\left\{ \begin{array}{l} ||| : 4 : || \\ ||| : 8 : || \end{array} \right. \begin{array}{l} \\ +2 \\ \rightarrow \end{array}$

Właściwie wielka jedno-
częściowa forma na jednym
motywie!

Powrotu części **A** Beethoven nie notuje w nutach; żąda go przez dopisek Scherzo *da capo*.

Dopisek taki był często używany dawniej i stąd też pochodzi często spotykana nazwa tej formy — (arja) *da capo*.

(C. d. n.).